

dr hab. inż. arch. Justyna Martyniuk-Pęczek, prof. uczelni

Gdańsk, 18.04.2022

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Jarosław Zawadzki

„Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu.

Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku.”

napisanej pod kierunkiem promotora dr hab. inż. arch. Adama Nadolnego, prof. PP

oraz

promotora pomocniczego dr inż. arch. Barbary Świt-Janowskiej

na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej

1. Podstawa opracowania

- 1.1. USTAWA z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 września 2017 r., poz. 1789)
- 1.2. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. Poz. 261 w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.
- 1.3. Pismo WA.63.03.2022 z dnia 17.02.2022 od Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej Pani dr hab. inż. arch. E. Pruszevicz-Sipińska, prof. PP z prośbą o opracowanie recenzji doktorskiej mgr inż. arch. Jarosława Zawadzkiego pt. „Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu. Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku”
- 1.4. Rozprawa doktorska: Jarosława Zawadzkiego pt. „Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu. Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku” Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej, Poznań 2022.

2. Ocena formalna rozprawy

Recenzowana rozprawa Pana Jarosława Zawadzkiego pt. „Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu. Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku” jest jednotomowym opracowaniem napisanym w języku polskim w formie wydruku komputerowego formatu A4 oprawionego w twardą okładkę i zawierającym 264 stron, z czego 258 stron stanowi część merytoryczną pracy (od str. 8 - do str. 272).

Praca składa się ze wstępu i trzech części właściwych, podsumowania, spisu bibliografii, spisu ilustracji i tabel oraz streszczenia w języku polskim i angielskim. Pierwsza część obejmuje 115 stron, część druga - stron 81. W części czwartej o objętości 62 stron znajduje się także podsumowanie obejmujące 10 ostatnich stron rozprawy. Bibliografia pracy jest skromna i zawiera 65 publikacji zwartych polskojęzycznych, o

charakterze głównie lokalnym, 20 dokumentów i aktów prawnych. Brakuje istotnych pozycji literaturowych tj. prac Basista A., Gzell S., Chmielewski J.M., Gruszecka K., Motak M., Rembarz G. i wielu innych. Brakuje spisu źródeł internetowych, na które Doktorant powołuje się w tekście. Praca jest bogato ilustrowana i posiada 282 ilustracje i 63 tabel. Ilustracje i tabele są podporządkowane treściom pracy.

Doktorant założył w pracy podejście do badań tematu rozwoju struktury urbanistycznej osiedla Rataje w Poznaniu w paradygmacie badań pozytywistycznych, w którym to założył podejście dedukcyjne i koncentruje się na faktach. Na takim założeniu zbudował strukturę pracy przyjmując czytelny układ opisując historię rozwoju struktury urbanistycznej osiedla Rataje. Dużym jednak mankamentem pracy jest brak części opisującej paradygmaty kształtowania struktur urbanistycznych, w tym ze szczególnym uwzględnieniem paradygmatu modernizmu. Dzięki takiej części, czytelnik poznałby w dogłębniej sposób myśli i idee przyświecające kolejnym rozwiązaniom przestrzennym. Podobnie w ocenie Recenzenta brakuje części wprowadzającej do kwestii opisu tła transformacji społeczno-gospodarczych, które w znaczący sposób odcisnęły swoje piętno na decyzjach planistycznych i rozwoju przestrzennym miasta Poznania. Druga kwestia formalna dotyczy sposobu opisu struktury pracy. Doktorant przyjął założenie, że praca podzielona jest na 3 części, na które to składają się rozdziały i podrozdziały. Z jednej strony taka decyzja wyraźnie pogrupowała treści pracy, jednakże można się zastanowić czy nie udałoby się jednak w sposób bardziej zwarty ułożyć spis treści, tak by praca przyjęła formułę jedynie rozdziałów i podrozdziałów.

Pomimo zgłoszonych uwag należy przyznać, że praca należy do grupy opracowań nad historią zmian w strukturze miast, wpisujących się w badania w dyscyplinie architektury i urbanistyki. Doktorant słusznie założył, że zrozumienie i interpretacja wydarzeń z przeszłości poprzez zbieranie danych pierwotnych i wtórnych pomoże zrealizować założone cele badawcze oraz zweryfikować postawioną hipotezę badawczą.

3. Ocena merytoryczna

3.1. Temat i cel rozprawy oraz jej założenia badawcze

„Miasto to wyraz dążenia do swego rodzaju zbiorowej nieśmiertelności – umieramy, lecz z nadzieją, że kształty i konstrukcje naszego miasta będą żyły dalej.”

Marshall Bergman

Rozwój myśli urbanistycznej kształtował przestrzeń miejską ucieleśniając dążenie poszczególnych pokoleń. Jedną z najbardziej wyrazistych teorii była doktryna modernistyczna. Transformacje społeczno-gospodarcze ostatniego stulecia doprowadziły do radykalnych zmian funkcjonowania społeczeństw i w dużej mierze przewartościowania struktur mieszkaniowych. Jak pisze Maciej Motak *„oprócz chęci przeciwdziałania niekorzystnym skutkom industrializacji i urbanizacji na powstanie pierwszych dużych osiedli mieszkaniowych nowego typu wpłynęły: nowe poglądy urbanistyczne i estetyczne, społeczne zaangażowanie architektów, rozwój technik i technologii budowlanych. Na dalszy rozwój rzutowały kolejne czynniki: przekształcenia gospodarcze i własnościowe, odbudowa miast po II wojnie światowej,*

zwalczanie kryzysu mieszkaniowego.”¹ Patrząc jednak na dążenia Doktoranta, to szczególnie te pierwsze tj. poglądy urbanistyczne i estetyczne, stanowiły podstawę by ja w cytacie Bergmana zachować „*kształty i konstrukcje naszego miasta*”. Dodatkowo Doktorant wskazuje potrzebę podjęcia tematu w kontekście ukazania istoty założenia urbanistycznego osiedla Rataje i dalej wskazuje, że „*analizując proces projektowy osiedla, od planu ogólnego do rozwiązań szczegółowych, stwierdzić można jednoznacznie, że koncepcja zespołu mieszkaniowego była innowacyjna.* (str. 10-11). Dalej utrzymuje, że na problem kształtowania zabudowy w obrębie dzielnicy Rataje w Poznaniu można spojrzeć z perspektywy przestrzennej, a także organizacji w strukturze funkcjonalnej miasta. W tym kontekście podjęty temat badawczy, jak i treść prezentowana w dysertacji, zawierają w sobie dwie warstwy, które wpisują się w dyskusje o istocie rozwoju myśli urbanistycznej w kontekście zmian społeczno-gospodarczych.

Zainteresowania Doktoranta koncentrują się na tematyce jak pisze na str. 11 „*analiza procesu kształtowania przestrzeni zabudowy wielorodzinnej w obrębie nowej dzielnicy mieszkaniowej Rataje.*” Problem kształtowania dużych osiedli mieszkaniowych od momentu rewolucji przemysłowej, jest tematem ważkim w urbanistyce. Wybór ten należy zatem uznać za trafny, gdyż osiedla mieszkaniowe stanowią kluczowy element w funkcjonowaniu współczesnego miasta. Ponadto w ostatniej dekadzie transformacji ustrojowych w Polsce negatywnie oceniana była estetyka i funkcjonalność tych zespołów, Doktorant zaś pragnie także przełamać stereotyp o prefabrykowanych strukturach mieszkaniowych (str.11). Zmiana postrzegania tych obiektów w dobie kształtowania miast w kierunku dogęszczania i tworzeniu miasta kompaktowego staje się dodatkowym argumentem potwierdzającym ważkość podjęcia tematu.

Doktorant przyjął określone założenia badawcze, na które składają się: cel główny i 5 celów cząstkowych. Szczególnie cel 5, tj. „*ocena bieżących procesów rewitalizacji wielkopłytkowej struktury Rataj wraz z analizą jakości przestrzeni osiedlowych*” moim zdaniem nie została zrealizowana. Jest to niezwykle złożone i rozległe przedsięwzięcie, które nie znalazło odbicia w tekście dysertacji. Wprawdzie Doktorant na stronach 217-258 opisał współczesne interwencje w strukturę urbanistyczną, ale nie zastosował żadnego narzędzia badawczego, który poddałby ocenie procesy realizacji i jakości przestrzeni publicznej. Sama ocena jakości przestrzeni publicznej w osiedlach z wielkiej płyty może stanowić osobny temat dysertacji naukowej. Jednakże należy stwierdzić, że realizacja celu głównego, w tym w szczególności tematu opisu „*procesu kształtowania przestrzeni zabudowy wielorodzinnej w obrębie nowej dzielnicy mieszkaniowej Rataje*” ze szczególnym uwzględnieniem analizy projektów urbanistyczno-architektonicznych należy uznać za wkład w dyscyplinę architektura i urbanistyka.

W pracy postawiono tezę badawczą, która buduje narrację rozprawy i mówi o tym, że wizerunek zespołu mieszkaniowego Rataje uległ trwałemu przekształceniu w stosunku do planów z lat 60. XX wieku i jednocześnie stanowi wartościową zabudowę. Tak postawiona teza zdaje się odnosić do oczywistego faktu, że miasto to żywy organizm, który podlega zmianom wynikającym z różnych uwarunkowań. Zabrakło też opisu, czym w rozumieniu Doktoranta charakteryzuje się wartościowa zabudowa. W mojej opinii można by hipotezę uszczegółwić. Interesującym byłoby opisanie tych charakterystycznych cech, takich jak chociażby wątek procesu planistycznego, czy kwestia roli konkursów architektoniczno-urbanistycznych jako elementów tworzenia spójnej koncepcji urbanistycznej. Problemy te nie znalazły

¹ Motak M., 2012, Wielkie osiedla mieszkaniowe jako fenomen architektoniczny i urbanistyczny XX wieku. Geneza, rozwój, zmierzch, [w:] J. Czapska (red.), Zapobieganie przestępczości przez kształtowanie przestrzeni, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 165–182.

odzwierciedlania w postawionej hipotezie badawczej, chociaż pojawiały się wielokrotnie w pracy; na przykład na stronie 41, 68, 99 itd. Podobnie odniesienie się do kwestii realizacji założeń urbanistycznych mogłoby posłużyć jako inspiracja do stworzenia tezy projektowej o wpływie inwestycji infrastrukturalnych na kształtowanie się spójnego zespołu zabudowy.

Pomimo zgłoszonych uwag, uważam jednak, że weryfikacja postawionej przez Doktoranta w pracy hipotezy badawczej nie wpływa negatywnie na jej ogólną pozytywną ocenę merytoryczną. Przeprowadzone badania rozwoju koncepcji urbanistycznych oraz ich realizacja zawarte w części pierwszej i drugiej wraz z opisem współczesnych interwencji przestrzennych zawartych w części 3 odegrały w rozprawie kluczową rolę, gdyż w oparciu o nie zweryfikowano pozytywnie hipotezę badawczą rozprawy. Podsumowując, należy przyznać, że praca od strony metodologicznej została przygotowana poprawnie, na co składa się wyraźnie zarysowany problem badawczy. Do realizacji postawionych w rozprawie zadań badawczych dobrze dobrano metodę analizy dokumentów i archiwalnych materiałów. Praca ma w dużej mierze charakter badawczy, co zostało podsumowane w syntezie i interpretacji wyników.

3.2. Zawartość merytoryczna pracy

Dysertacja Pana mgr inż. arch. **Jarosława Zawadzkiego** składa się z trzech części (stanowiących treść pracy).

We **Wstępie** Doktorant przedstawia problem badawczy skupiony wokół analizy kształtowania zabudowy osiedla Rataje w Poznaniu. Słusznie zauważa, że „*koncepcja zespołu mieszkaniowego była innowacyjna. Przestrzeń osiedla została zaprojektowana w sposób spełniający oczekiwania zróżnicowanej grupy mieszkańców. Zabudowę poszczególnych jednostek osiedlowych usytuowano w sposób umożliwiającą połączenie jednocześnie różnych funkcji, tj. mieszkalnej, usługowej, handlowej i rekreacyjnej.*” – str.11. Na tej bazie buduje cały wywód rozprawy.

W tym rozdziale Doktorant przedstawia także przedmiot pracy, cel pracy, tezę badawczą i określa zakres badań, które zostały omówione w 3.1. części recenzji. Dalej Doktorant opisuje przyjęte metody, które zostały umówione w tej części na poziomie dość ogólnym. Bardzo skromnie opracowana pod względem merytorycznym jest część pt. „stan badań”. W tej części właściwie brak jest opisu przeglądu literatury przedmiotu dotyczącej omawianego zagadnienia. Doktorant przytacza taki punkt, jednak nie odnosi się w nim do przeglądu literatury przedmiotu dotyczącej omawianej tematyki. Podobnie zabrakło też słownika pojęć, co umożliwiłoby zrozumienie takich używanych określeń jak „wartościowa zabudowa”, „pastelozą”.

W **części I**, która opisuje etap projektowania osiedla Rataje, Doktorant w pierwszej kolejności nakreśla historię terenów wsi Rataje i Żągrze skupiając się na kwestiach osadniczych. Kolejno skupia się na przedstawieniu urbanizacji terenów położonych na prawym brzegu Warty oraz opisie kwestii przyłączenia ich do granic administracyjnych miasta Poznania. Doktorant przedstawił istotę, determinanty rozwoju oraz znaczenie kolejno wprowadzanych planów rozwojowych. Autor przedstawia dokładnie kluczowe dokumenty tj. pierwsze przedwojenne plany ogólne przygotowane pod kierunkiem prof. Czarneckiego i regulujące zabudowę miasta Poznania. Kolejno omawia prace konkursowe autorstwa S. Filipkowskiego, J. Graeffe i Niemiecki Plan Rozbudowy. Na tej podstawie Doktorant charakteryzuje główne elementy struktury urbanistycznej wyrażone poprzez ciągi komunikacyjne, tereny zabudowy, stref przemysłowych oraz terenów zieleni dla całej struktury Poznania. Słusznie zauważa, że doprowadziło to do trwałego scalenia układu przyszłej aglomeracji. Bardzo ciekawym pod względem poznawczym jest kolejny fragment pracy,

tj. rozdział 2 mieszczący się na str. 35 – 65 i opisujący koncepcje projektowe powstałe po roku 1945. Doktorant nakreśla historie budowy struktury urbanistycznej w oparciu o kolejne etapy projektowe i wyróżnia istotne momenty tj.:

- Plan Ogólny miasta Poznania z 1946 roku (jako kontynuacja wcześniejszych założeń);
- Projekt osiedla z 1956 roku wraz z uszczegółowieniem struktury mieszkaniowej (jako element poszukiwania dla rozwiązań przestrzennych, które jednak nie znalazły w pełni akceptacji);
- Plan ogólny nowej dzielnicy mieszkaniowej (opisujący ogólne zasady zagospodarowania przestrzeni osiedlowej wraz z detalem struktury wewnętrznej).

Struktura zabudowy nowej dzielnicy „Rataje” została zdeterminowana na kolejnych etapach prac projektowych. Doktorant kolejno prezentuje istotę planu szczegółowego dolnego tarasu. Jak pisze Autor, *„Fundamentalną kwestią projektu szczegółowego był podział na zespoły mieszkaniowe o podobnym układzie i strukturze przestrzennej. Bazowym modelem jednostki stały się osiedla pięcio- lub dziesięciotysięczne. Wielkość powyższych układów dostosowano do pojemności jednej lub dwóch szkół podstawowych oraz uzupełniono o szereg usług priorytetowych.”* – str. 65. Dalej zwraca uwagę na fakt, że plany szczegółowe znacznie odbiegają od planu ogólnego i wykazują cechy *„licznych modyfikacji, zarówno pod względem liczby obiektów jak i ich usytuowania, wraz ze zmianą przeznaczenia terenów wewnętrznych.”* – str. 263. Te stwierdzenia pozwalają Doktorantowi zbudować dalszą część i narrację pracy. Doktorant wykazał się tu dobrą znajomością podjętej problematyki, zdolnością dostrzegania dylematów i prezentacji własnych sądów.

Na tym tle mam pytanie do Doktoranta: na jakie modyfikacje nie powinni się zgodzić autorzy projektów, czyli jakie elementy planu ogólnego winny być zachowane, co jednak, jak wiemy, nie nastąpiło?

Kolejno Doktorant przedstawia szczegółowo rozwiązania architektoniczne i techniczne dla poszczególnych zespołów zabudowy A, B i C. Następnie, przedstawiając rozwój przestrzenny Górnego Tarasu Rataj w ujęciu planu ogólnego z 1966 roku, Doktorant zauważa komplikacje wynikające z uchwalenia planu ogólnego. Dalej pokazuje uszczegółowione rozwiązania dla poszczególnych fragmentów, które były opracowane w wyniku rozwiązań konkursowych. Doktorant również odnosi się do tematu budowy centrum Rataj i kampusu Politechniki Poznańskiej, które miały za zadanie uzupełnić monostrukturę mieszkaniową. Część pierwszą dysertacji kończy rozdział poświęcony realizacji uzupełniania zabudowy w okresie transformacji ustrojowej aż po dziś.

Ponieważ na zakończenie tej części pracy nie pojawiły się żadne podsumowania, które obrazowałyby zmiany w stosunku do pierwotnych założeń, mam pytanie, które pojawi się na publicznej obronie. Jakie czynniki kompozycji urbanistycznej oraz inne elementy zagospodarowania, które budowały innowacyjność osiedla mieszkaniowego Rataje, Doktorant uważa za najistotniejsze?

Część I rozprawy stanowi podstawę do dalszych rozważań na temat realizacji idei i założeń koncepcyjnych budowy nowego osiedla mieszkaniowego Rataje.

Część II – „realizacja osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu” rozpoczyna się od przedstawienia budowy nowego zespołu rozpoczętej w roku 1966. Doktorant skupia się na opisie charakterystyki zakresu prac budowlanych w poszczególnych okresach od roku 1966 do 1977. Przedstawia inwestycje budowlane, technologie budowy, warunki uzbrojenia terenu, poszczególne etapy robót dla każdego roku z osobna. Dla każdego roku z osobna, Autor przygotowuje również zestawienia powierzchni użytkowych, liczby lokali wraz z podziałem funkcjonalnym. Zabrakło jednak w tym rozdziale podsumowania, które zbierałoby lub zestawiało poszczególne lata wraz z ich efektami realizacji osiedla mieszkaniowego np. ilość oddanych mieszkań na przestrzeni lat, ilość i rodzaj zrealizowanych usług, rodzaje infrastruktury towarzyszącej, itd. Dlatego na publicznej obronie proszę Doktoranta, aby przygotował takie zestawienia, co umożliwi

pełniejszą percepcję wyników jego pracy i być może stanowić będzie podstawę do dalszej publikacji wyników w formule artykułów naukowych.

Treści merytoryczne w **części III** to opis w szczególności odnoszący się do obecnej sytuacji planistyczno-projektowej dogęszczania struktur urbanistycznych osiedla Rataje. W pierwszej części rozdziału Doktorant przedstawił uwarunkowania administracyjne i demograficzne, które wpływają na decyzje planistyczne. Kolejno przeanalizował strukturę jednostek mieszkaniowych i ich zakres modernizacji. Oceniał je pod kątem estetycznym, ze szczególną krytyką wprowadzenia jaskrawego koloru tynku przy termoizolacji budynków nazywając je „miejską pastelozą” – str. 221. Na koniec odniósł się do inwestycji, zarówno mieszkaniowych, jak i tych o charakterze infrastruktury publicznej, w tym terenów rekreacyjnych, które realizowane były pod koniec XX wieku i są kontynuowane do dziś. Te punktowe realizacje oceniał pod kątem wpisania się w krajobraz miejsca jak i oceny walorów architektonicznych. W opisie tego rozdziału zawarł także fragmenty odnoszące się do kwestii próby budowania centrum dzielnicy poprzez zaproponowane nowe interwencje kubaturowe na tle rozwiązań wcześniejszych założeń koncepcyjnych. Kolejno odniósł się do opisu planowanych i zrealizowanych rozwiązań komunikacyjnych nakreślając przy tym różnice wpływające na funkcjonowanie dzielnicy. Przy opisie rewitalizacji osiedla przytoczył przykłady odnowy terenów zieleni i rekreacyjnych. Podsumowaniem tego rozdziału jest uproszczona analiza obecnej sytuacji planistycznej. Słusznie zauważa, że *„analizując załączniki graficzne uchwiał, należy jednoznacznie podkreślić, że zdefiniowane parametry utożsamiają się z zastaną sytuacją, dzięki czemu możliwa jest ochrona dziedzictwa architektonicznego.”* – str. 258. Wyraża jednak obawę, że *„wiele z obecnie realizowanych pobliskich założeń jest zbyt zróżnicowanych, zarówno pod kątem rozwiązań, jak i podejścia do zjawiska socjologii budownictwa”*, co, jak zauważa, może zagrozić wyodrębnionemu *genius loci* osiedla Rataje w Poznaniu.

Z kolei, zakończenie rozprawy, tj. **rozdział 11. Podsumowanie i wnioski** prezentuje wnioski wynikające z przeprowadzonych badań i analiz. Doktorant podsumowując swoje badania stwierdza, że: *„forma zrealizowanych badań, w tym analiza materiałów SARP pozwoliła na porównanie pierwotnego programu osiedla z istniejącą strukturą. Zapisy Kronik Miasta Poznania przedstawiły liczne modyfikacje wprowadzone podczas prac realizacyjnych, dzięki czemu zrealizowano założone cele pracy oraz potwierdzono założoną tezę.”*

4. Wniosek końcowy

Pan mgr inż. arch. Jarosław Zawadzki w swojej rozprawie pt. *„Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu. Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku.”* przedstawił oryginalne rozwiązanie problemu naukowego polegające na konsekwentnym sposobie analizy materiałów archiwalnych dotyczących projektów urbanistycznych, a także ocenie zmian w sposobie zagospodarowania przestrzeni osiedla Rataje. Doktorant zaprezentował dostateczny poziom wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie problematyki, której dotyczy recenzowana rozprawa. Wykazał się umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych, w sposób oryginalny realizując postawiony cel badawczy. Wybór tematu jest właściwy, cele badawcze zostały zrealizowane, a postawiona hipoteza badawcza zweryfikowana.

Mocną stroną recenzowanej rozprawy jest:

1. Trafny wybór tematu o znaczeniu dla wzbogacenia dorobku naukowego dyscypliny, jaką jest architektura i urbanistyka;

2. Podjęta próba kompleksowego podejścia do wyjaśnienia istoty kształtowania zespołu osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu;
3. Dobra znajomość omawianej problematyki i właściwie dobrane metody, które pozwoliły na formułowanie prawidłowych ocen i stawianie wniosków.

Słabszą stroną rozprawy jest:

1. Brak nakreślenia teoretycznych podstaw (paradygmatów, myśli i teorii), do których odnosi się opisywany przykład oraz przedstawienie ich na tle realizacji osiedla Rataje;
2. Brak syntetycznego zestawienia projektu w stosunku do realizacji;
3. Zbytne rozdrobnienie treści na poszczególne rozdziały i podrozdziały.

Reasumując, recenzowana rozprawa doktorska Pana Jarosława Zawadzkiego pt. "Przestrzeń modernistyczna osiedla mieszkaniowego Rataje w Poznaniu. Projekt, realizacja, rzeczywistość. Studium przypadku." odpowiada merytorycznym i formalnym wymogom stawianym rozprawom doktorskim i rekomenduję ją do przyjęcia przez Wysoką Radę Dyscypliny Architektury i Urbanistyki Politechniki Poznańskiej oraz wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

